

Ο ΠΕΡΙ ΟΙΔΙΠΟΔΟΣ ΜΥΘΟΣ

ΥΠΟ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Α. ΜΕΓΑ

Γράφων πρὸ ἑπταετίας τὴν ἐν ἀρχῇ τοῦ ἀνὰ χειρας τόμου δημοσιευομένην πραγματείαν «*Ὁ Ἰούδας εἰς τὰς παραδόσεις τοῦ λαοῦ*» δὲν ἐσκόπουν νὰ ἐνδια-
τρίψω καὶ εἰς τὸν μῦθον τοῦ Οἰδίποδος, πρὸς τὸν ὅποιον ὁ Ἰούδας ὑπὸ τῆς πα-
ραδόσεως προσωμοιώθη. Ἡρκέσθην μόνον νὰ παραθέσω στοιχεῖά τινα τῆς ἀρ-
χαίας περὶ Οἰδίποδος παραδόσεως, σφζόμενα παρὰ σχολιασταῖς ἢ μυθογράφοις,
τὰ ὅποια ἀνάγονται προφανῶς εἰς παλαιότερον καὶ δὴ δημῶδη τύπον τοῦ περὶ
Οἰδίποδος μύθου¹⁾.

Δυστυχῶς δὲν εἶχον τότε γνῶσιν τῆς μελέτης τοῦ *A. H. Krappe*, *La le-
gende d'Oedipe est-elle un conte bien?*²⁾ Ταύτης ἑκτενὴ περίληψιν ἔλαβον πρὸ
τινος ἐκ Παρισίων διὰ τοῦ φίλου κ. Δ. Περσποπούλου, ἐπειδὴ δὲ τὰ ἐν αὐτῇ ἐκ-
τιθέμενα εἶναι ἐν πολλοῖς ἀντίθετα πρὸς τὴν αὐτοῦ ὑποστηριζομένην ἄποψιν,
κρῖνω σκόπιμον ν' ἀσχυλῶθῶ ἐδῶ μὲν τὴν γνώμην τοῦ διαπρεποῦς λαογράφου
ἐρευνήτοῦ.

Θὰ ἐξετάσω πρῶτον τ' ἀναφερόμενα εἰς τὰ ἐπὶ μέρους θέματα καὶ κατόπιν
τὴν γνώμην τοῦ συγγραφέως περὶ τοῦ ἀρχαίου μύθου.

Τὰς μεσαιωνικὰς διηγήσεις, τὰς συνημμένας πρὸς τὸ ὄνομα τοῦ Ἰούδα, ὁ
συγγραφεὺς θεωρεῖ ὡς λόγια κατασκευάσματα, παραχθέντα κατὰ τὸ πρότυπον τοῦ
ἀρχαίου περὶ Οἰδίποδος μύθου· δάνεια δὲ «σχετικῶς πρόσφατα, μεσαιωνικά, ἐκ
τοῦ Βυζαντίου εἰλημμένα», εἶναι αἱ πολυάριθμοι σλαβικαὶ διηγήσεις περὶ Ἀνδρέου
τοῦ Κρήτης κτλ. Ἀλλ' ἡ περὶ τοῦ πάπα Γρηγορίου τοῦ Α', ὡς καὶ περὶ τοῦ
ἀγίου Ἀλβίνου, διήγησις, ὅπου τὸ στοιχεῖον τοῦ ἀνοσίου γάμου ἐμφανίζεται δις
καὶ κανεὶς δὲν γίνεται λόγος περὶ προφητείας, περὶ σφιγγὸς καὶ αὐτοκτονίας τοῦ
ἁμαρτήσαντος «ἔχει, λέγει, τόσον ὀλίγα τὰ κοινὰ μὲν τὸν μῦθον τοῦ Οἰδίποδος,
ὥστε νὰ μὴ δύναται τις μὴδὲ νὰ εἴπῃ μετὰ τοῦ *E. Littré*³⁾ ὅτι εἶναι καὶ ὥχρα
αὐτοῦ ἀνταύγεια (*un pâle reflet*)» (σελ. 14).

¹⁾ Βλ. ἀνωτέρω σ. 19.

²⁾ *Neuphilologische Mitteilungen*, Helsinki τ. 34, 1933, σ. 11 - 22.

³⁾ *E. Littré*, *Histoire de la langue française*, Paris 1863 II 172.

Περὶ τῶν διηγήσεων ὅμως, αἱ ὁποῖαι φέρονται εἰς τὸ στόμα τοῦ λαοῦ ὑπὸ μορφὴν καθ' αὐτὸ παραμυθίων καὶ εἶναι πρὸ πολλοῦ γνωσταὶ ἐκ τῆς παρὰ L. Constans ἀναγραφῆς των ¹⁾, ὁ Krappe δὲν κάμνει ἴδιον λόγον, ὑπολαμβάνων καὶ αὐτάς, ὥς καὶ τὰς περὶ Ἰουδα καὶ Ἀνδρέου Κρήτης διηγήσεις, ὥς λόγια ἢ ἡμι-λόγια κατασκευάσματα, ἐκ τοῦ ἀρχαίου μύθου παραχθέντα.

Εἰς τὰ παραμύθια, τῶν ὁποίων περιήλυν ἔδωκα ἀνωτέρω, σελ. 19 κέ. πρέπει νὰ προστεθῇ ἓν οὐκρανικόν, ἀναδημοσιευθὲν ὑπὸ J. Frazer²⁾, τὸ ὁποῖον εἰς τὴν ὅλην του πλοκὴν ὁμοιάζει μὲ τὸ φιλλανδικόν, ἀλλ' ἔχει προφανῶς ὑποστῇ τὴν ἐπίδρασιν τῆς ρωσικῆς περὶ Ἀνδρέου Κρήτης διηγήσεως εἰς κύρια αὐτοῦ στοιχεῖα³⁾.

Ὅμοίως προσθετέα δύο ρουμανικὰ καὶ τέσσαρα οὐγγρικὰ παραμύθια, τὰ ὁποῖα ἀναγράφονται εἰς τοὺς καταλόγους τῶν ρουμανικῶν ⁴⁾ καὶ οὐγγρικῶν ⁵⁾ παραμυθίων ὑπὸ τὸν τύπον «Οἰδίπους». Καὶ διὰ μὲν τὰ ρουμανικὰ παρέχεται ἡ

¹⁾ L. Constans, La legende d'Oedipe, Paris 1831 σ. 104 - 111.

²⁾ J. Frazer, Apollodorus, The Library (The Loeb class. Libr.), London 1921 τ. II

σελ. 372 κ.έ.

³⁾ Τὰ στοιχεῖα αὐτὰ εἶναι: Τὸ ἐπεισόδιον, τὸ σχετικόν μὲ τὴν πατροφονίαν (εἰσοδος τοῦ πατρὸς ἐν ὥρᾳ νυκτὸς εἰς τὸν κήπον πρὸς ἐλεγχόν τῆς ἐπαγρυπνήσεως τοῦ φύλακος καὶ φόνος αὐτοῦ ἐξ ἀγνοίας), ἀναγνώρισις ἐκ τῶν ἐν τῇ κοιλίᾳ οὐλῶν, ὁ μετὰ μακρὰν μετάνοιαν γενόμενος ἐξίλασμός τῶν ἀμαρτημάτων αὐτοῦ ἡμῶς κλπ. - Χάριν μεζονος σαφηνείας παραθέτω ἔδῳ περιήλυν τῆς ρωσικῆς διηγήσεως, τῆς ἀρνημένης μὲ τὸ ὄνομα τοῦ Ἀνδρέου, ἀρχιεπισκόπου Κρήτης (Ζ' αἰ.): "Ενας ἔμπορος ἐκ Κρήτης ἤκουσε μίαν ἡμέραν τὴν ὁμίλιαν δύο περιστερῶν, αἱ ὁποῖαι τοῦ προεῖπον τὴν γέννησιν ἐνὸς υἱοῦ, ὀνόματι Ἀνδρέου, ὁ ὁποῖος θὰ ἐφόνευε τὸν πατέρα του, θὰ ἐνυμφεῖτο τὴν μητέρα του καὶ θὰ ἐβίαζε τριακοσίας καλογραιάς. Ὁ ἔμπορος διέταξε νὰ σκοτώσουν τὸ παιδίον. Ἀλλ' ἡ μητέρα ἔβαλε νὰ τὸ βαπτίσουν καὶ νὰ τὸ ὀνομάσουν Ἀνδρέαν, νὰ τοῦ δώσουν μερικὲς μαχαιριᾶς εἰς τὸ σῶμα καὶ νὰ τὸ δέσουν ἐπάνω σὲ μιὰ σανίδα καὶ νὰ τὸ ρίψουν ἔτσι εἰς τὴν θάλασσαν. Ἡ σανίδα περισυνελέγη ἀπὸ μίαν καλογραιάν, ἡ ὁποία ἔδωκε τὸ παιδί εἰς τὴν ἡγουμένην τῆς. Ἔτσι ὁ Ἀνδρέας ἀνετράφη μέσα εἰς τὸ μοναστήρι. Σὺν ἔγινεν ἄντρας, διέφθειρε τὰς τριακοσίας καλογραιάς, συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς ἡγουμένης, ἐδιώχθη ἀπὸ τὴν μονὴν καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν ὑπηρέσιαν τοῦ ἰδίου του πατρὸς, ὁ ὁποῖος τὸν ὥρισε νὰ φυλάττῃ τὸ ἀμπέλι του. Διὰ νὰ δοκιμᾷ τὸν καινούργιον ὑπηρέτην του, ὁ πατέρας του ἐμβῆκε νύκτα εἰς τὸ ἀμπέλι, ἐξελήφθη ὡς κλέπτης καὶ ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ υἱοῦ του. Ἀφοῦ ὡμολόγησεν εἰς τὴν κυρίαν του ὅτι συνέβη, αὐτὴ τὸν ἐξέλεξε διὰ νὰ καταλάβῃ τὴν θέσιν τοῦ οὐζύγου τῆς. Ἡ οὐλή, τὴν ὁποίαν εἶχεν εἰς τὴν κοιλίαν, ἀπεκάλυψε τὴν ταυτότητά του. Καταληφθεὶς ἀπὸ φρίκην, ἔφυγε καὶ ἔλαβε τὴν συγχώρησιν μετὰ μακρὰν μετάνοιαν, ὁμοίαν πρὸς τὴν τοῦ πάπα Γρηγορίου. Τέλος διεδέχθη εἰς τὸν θρόνον τὸν ἅγιον ἐπίσκοπον, ὁ ὁποῖος τοῦ εἶχεν ἐπιβάλει τὴν μετάνοιαν.

⁴⁾ A. Schullerus, Verzeichnis der rumänischen Märchen und Märchenvarianten (FFC 78) Helsinki 1928 ἀριθ. 931.

⁵⁾ Hans Honti, Verzeichnis der publizierten ungarischen Volksmärchen (FFC 81) Helsinki 1928 ἀρ. 931.

ἔνδειξις: «Ὁ ἔκτεθεις υἱὸς νυμφεύεται τὴν χηρεύσασαν μητέρα» διὰ δύο δὲ ἐκ τῶν οὐγγρικών: «τὰ χαρακτηριστικὰ στοιχεῖα τοῦ τύπου εἶναι πολὺ ἐξησθενημένα». Τὰς συλλογὰς ὁμως, εἰς τὰς ὁποίας εἶναι τὰ παραμύθια αὐτὰ δημοσιευμένα, δὲν ἠδυνήθην νὰ ἴδω¹⁾).

Εἰς τὰ ἑλληνικὰ παραμύθια τοῦ τύπου τούτου ἀνήκει καὶ μία παραλλαγή, ἡ ὁποία προέρχεται ἐκ τῆς ὁρεινῆς Ἡπείρου, ἀλλ' εἶναι εἰς κουτσοβλαχικὴν γλῶσσαν καταγεγραμμένη²⁾. Τὴν παραθέτω ἐδῶ κατὰ πιστὴν μετάφρασιν, γενομένην ὑπὸ τοῦ συνεργάτου μου ἐν τῷ Ἀρχεῖφ κ. Δ. Οἰκονομίδου:

Ὁ Ποταμίτης

«Ἦταν μιὰ φορὰ καὶ δὲν ἦταν.

Μιὰ φορὰ στὸν παλιὸ καιρὸ, θὰ ἴναι ἑκατὸ χρόνια ἀπὸ τότε, ζοῦσε στὴν ἄκρῃ τοῦ κόσμου ἓνας χριστιανὸς μὲ τὴ γυναῖκα του. Εἶχαν ἐννιά παιδιὰ. Μετὰ τὸ ἕνατο παιδί ἡ γυναῖκα ἔμεινε πάλιν ἔγκυος καὶ ἐπλησίαζαν οἱ μέρες νὰ γεννήσῃ.

Σὰν γέννησεν ἡ γυναῖκα, τὴν τρίτη βραδία ἦρθαν οἱ Μοῖρες, γιὰ νὰ μοιρά-
νουν τὸ παιδί.

Ἡ γυναῖκα, ἐπειδὴ εἶχε πολλὰ παιδιά, αὐτὰ δὲν τὸ προίκεται μὲ καλὴ κα-
διά. Ἐπὶ τὴν τρίτη βραδία οὔτε τούριτ, οὔτε φαί, οὔτε κρασὶ, οὔτε τραπέζι ἔβαλε.

Αὐτὲς ἅμα ἦρθαν καὶ εὐρῆκαν ἀστασιὰ τραπέζι, θύμωσαν πολὺ καὶ ἄρχι-
σαν νὰ γράφουν γιὰ τὸ μικρὸ μιὰ ζωὴ γεμάτη δυστυχίες: Νὰ πεθάνῃ ὁ πατέ-
ρας του, νὰ πεθάνουν τὰ ἐννιά τ' ἀδέρφια του, νὰ μείνῃ μονάχο καὶ ἄρφανὸ ὅλο
δυστυχία, καὶ ὅταν θὰ ἔρθῃ ἡ ὥρα γιὰ νὰ παντρευτῇ, νὰ πάρῃ γυναῖκα τὴ μάνα του!

Ἡ δυστυχισμένη μάνα, σὰν ἄκουσε τί ἔγραψαν οἱ Μοῖρες, ἄρχισε νὰ τρέμῃ
πάνω της τὸ πουκάμισό της καὶ δὲν τῆς κόλλησεν ὕπνος ὥς τὰ ξημερώματα.

¹⁾ Ἰσπανικὴν παραλλαγὴν τοῦ παραμυθίου περιέλαβεν ὁ *Ralph S. Boggs* ἐν *Index of Spanish Folktales* (FFC 90) Helsinki 1930 ἀριθ. 931* Α: Ἐλάφι ἐρωτᾷ τὸν κυνηγὸν «Γιατί μὲ κυνηγᾷς, φρονιά τῶν γονιῶν σου;». Ὁ κυνηγὸς ἐκ φόβου φεύγει ἀπὸ τὸν τόπον του καὶ παντρεύεται σὲ μιὰ μακρινὴν πολιτείαν. Οἱ γονεῖς του τὸν ἀναζητοῦν καὶ φθάνουν στὸ σπίτι του, καθ' ὃν χρόνον αὐτὸς λείπει εἰς τὸ κυνήγι. Ἡ γυναῖκα του τοὺς βάζει νὰ κοιμη-
θοῦν στὸ κρεββάτι της. Τὸ πρωτὶ, πρὶν ἀκόμα ξημερώσῃ, ὁ ἄντρας της γυρίζῃ, ἐνῶ ἡ γυ-
ναῖκα του εἶναι εἰς τὴν λειτουργίαν καὶ βλέποντας δύο ξένους στὸ κρεββάτι της τοὺς σκοτῶ-
ναι. Ἡ γυναῖκα ἐπιστρέφει καὶ λέγει, ὅτι οἱ γονεῖς του εἶναι στὸ κρεββάτι της. Πέφτει νεκρός.

²⁾ *Pericle Papahegi*, Basme Aromâne, București, 1905, σ. 360 κέ. ἀρ. 110. Ὁ Schul-
lerus τὸ παραμῦθι αὐτό, ὡς καὶ τὰ λοιπὰ κουτσοβλαχικὰ παραμύθια, περιέλαβεν εἰς τὸν κα-
τάλογον τῶν ρουμανικῶν παραμυθίων, ἐνῶ πλὴν τῆς γλωσσικῆς οὐδεμία ἄλλη σχέσις ὑφίστα-
ται μεταξὺ Κουτσοβλάχων καὶ Ρουμάνων. Περί τῆς ἑλληνικῆς καταγωγῆς τῶν Κουτσοβλάχων
βλ. Ἀντ. Κεραμόπουλλον, Τί εἶναι οἱ Κουτσόβλαχοι; 1939 καὶ Οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ βόρειοι γείτο-
νες 1945. σ. 185 - 197.

Συλλογίστηκε, συλλογίστηκε τί νὰ κάνῃ! Στὸ τέλος ἀποφάσισε νὰ γλυτώσῃ ἀπ' αὐτὸ τὸ κακό.

Σηκώθηκε, πήρε τὸ παιδί καὶ πήγε κάτω στὴν ἀκροποταμιὰ νὰ τὸ πνίξῃ. Μὰ ἡ καημένη μάννα, σὰν μάννα ποὺ ἦταν, τὸ πονοῦσε καὶ δὲν ἀποφάσισε νὰ τὸ ρίξῃ στὸ ποτάμι. Τὸ ἄφησε στὸν ὄχτο τοῦ ποταμοῦ κ' ἔφυγε.

Ἄμα ἔφυγε ἡ δυστυχισμένη μάννα, νὰ καὶ περνᾷ ἀπὸ κεῖ ἕνας ἄνθρωπος. Αὐτὸς σὰν τ' ἄκουσε νὰ κλαίῃ, τὸ παίρνει καὶ τὸ πάει σπίτι του.

Αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος ἦταν ἀπ' ἄλλο μέρος κ' ἐπειδὴ τὸ παιδί τὸ βρῆκε στὸ ποτάμι τ' ὠνόμασε Ποταμίτη¹⁾.

Στὸ σπίτι τ' ἀνθρώπου αὐτοῦ τὸ παιδί ἐμεγάλωνε μέρα μὲ τὴ μέρα, ὥσπου ἔγινε πολὺ δυνατό. Σὰν ἔπηξε τὸ μυαλό του στὸ κεφάλι μιὰ μέρα ρώτησε τὸν πατέρα του καὶ τοῦ λέει:

— Δὲν μοῦ λές, γιατί μὲ φωνάζετε Ποταμίτη;

Ὁ πατέρας του στὴν ἀρχὴ δὲν ἤθελε νὰ τοῦ πῇ, μὰ ὕστερα, ἐπειδὴ τοῦ φορτώθηκε πολὺ «νὰ μοῦ πῇς, νὰ μοῦ πῇς», τοῦ τὰ εἶπε ὅλα, πὼς δηλ. τὸν βρῆκε παιδάκι πεταμένο στὸ ποτάμι.

Καταστενῆχομένη τὸ παιδί, σὰν βάλῃς πὼς εἶναι τὰ πράγματα, καὶ δὲν εἶχε τί ἄλλο νὰ κάμῃ. Σηκώνεται, βάζει ἕνα κομμάτι ψωμί στο νιστοβῆλ του καὶ κίνησε νὰ πάῃ νὰ βρῇ τοὺς γονεῖς του.

Φτάνει στὸ χωριὸ τοῦ πατέρα του, μὰ ἀπὸ τὴν κούνια παρμένος, δὲν ἤξερε τὴ γενιά του. Πάει σὲ μιὰ γριὰ γυναῖκα. Ἡ γριὰ δὲν εἶχε παιδιὰ. Τὸν ρωτᾷ ἀπὸ δῶ, τὸν ρωτᾷ ἀπ' ἐκεῖ, μαθαίνει πὼς δὲν ἔχει γονιούς· ὕστερα δίνει ἀπὸ τὴ μιὰ, δίνει ἀπὸ τὴν ἄλλη, γιὰ νὰ τὸν κάμῃ παιδί της καὶ νὰ τὸν παντρέψῃ μὲ μιὰ ὁμορφὴ χήρα. Τοῦ λέει ἡ γριὰ πὼς ἡ χήρα αὐτὴ εἶναι πλούσια, πὼς εἶχε ἑννιά παιδιὰ καὶ τῆς πέθαναν τὰ ἔρημα κ' ὕστερα πὼς τῆς πέθανε κι ὁ ἄντρας της κ' ἔμεινε μοναχὴ ἡ δύστυχη. Ἀκόμη τοῦ λέει, πὼς ποδάρι ἀνθρώπου δὲν μπαίνει στὸ σπίτι της, κι ἂν θέλῃ, μπορεῖ νὰ τὴν πάρῃ γυναῖκα.

Πές, πές ἡ γερόντισσα τοῦ γύρισε τὰ μυαλὰ καὶ τὸ παλληκάρι παντρεύτηκε τὴ χήρα.

Πέρασαν χρόνια πολλὰ κ' ἡ δύστυχη ἡ χήρα ποὺ τὸ εἶχε γεννήσει, εἶχε ξεχάσει τὸ γράψιμο τῶν Μοιρῶν. Μὰ σὰν παντρεύτηκε ρωτᾷ τὸ παλληκάρι ποιοὶ εἶναι οἱ γονεῖς του. Κι ὁ Ποταμίτης κάθεται καὶ τῆς τὰ λέει ὅλα ὅσα ἤξερε ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο ποὺ τὸν μεγάλωσε, πὼς τώρα καὶ τόσα χρόνια βρέθηκε στὸ ποτάμι, πὼς τὸν πήρε αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος καὶ τὸν μεγάλωσε καὶ πὼς, ὅταν ἔπηξε τὸ μυαλό του, θέλησε νὰ μάθῃ γιατί τοῦ ἔδωσαν τέτοιο ὄνομα κι ὅλα ὅσα ἤξερε.

¹⁾ Κατὰ λέξιν «Παῖδι ἀπ' τὸ ποτάμι».

‘*Ἡ δύστυχη γυναῖκα, ὅσο μιλοῦσε κ’ ἔλεγεν ὁ Ποταμίτης, ἄλλο τόσο αὐτὴ κινεῖτο καὶ πάγωνε τὸ αἷμα μέσα στὶς φλέβες της. Στὸ τέλος, σὰν τέλειωσε τὸ παιδί τὰ λόγια του, τῆς ἦρθε πολὺ ἄσχημα κ’ ἔπεσε κάτω φωνάζοντας: Σὺ εἶσαι τὸ παιδί μου.*

Κ’ ἔτσι ὅ,τι οἱ Μοῖρες εἶπαν ἔγινε».

Τὸ παραμῦθι αὐτό, ἑλληνικώτατον εἰς τὰ μυθολογικά του στοιχεῖα, ἔχει τὴν γνωστὴν εἰσαγωγὴν τῶν παραμυθίων τῆς τύχης μὲ τὸ κατ’ ἔσοχὴν ἑλληνικὸν ἔθιμον τῆς κατὰ τὴν τρίτην νύκτα ἀπὸ τῆς γεννήσεως τοῦ παιδίου ὑποδοχῆς τῶν Μοιρῶν, διὰ τὰ μοιράνουν αὐτό ¹⁾, εἰς δὲ τὰ καθ’ ἕκαστον στοιχεῖα παρουσιάζει ἀξίας λόγου διαφορὰς ἀπὸ τοῦ ἀρχαίου μύθου. Οὕτω: 1) αἱ Μοῖραι προλέγουν θάνατον τοῦ πατρός, ἀλλ’ ὄχι πατροκτονίαν· 2) τὸ παιδίον ἐκτίθεται ὑπὸ τῆς μητρὸς ὄχι εἰς τὰ ὕδατα, ἀλλ’ εἰς τὴν ὄχθιν τοῦ ποταμοῦ, ἐξ οὗ καὶ λαμβάνει τὸ ὄνομα, ὄνομα καθαρῶς παραμυθιακόν· 3) ἡ ἀναγνώρισις γίνεται ὄχι ἐξ οὐλῶν τοῦ σώματος, ἀλλ’ ἐξ ἀφηγήσεως τῆς ιστορίας, εἰς τὴν ὁποίαν αὐτὸ τὸ ὄνομα τοῦ ἥρωος δίδει τὴν ἀφορμὴν. Ὅχι δὲ μόνον τὰ κατὰ μέρος στοιχεῖα, ἀλλὰ καὶ ἡ ὅλη πλοκὴ τῆς διηγήσεως δεικνύουν, ὅτι αὐτὴ εἶναι ὅλως ἀνεξάρτητος ἀπὸ τῆς νοσητῆς παραδόσεως.

Ἐπίσης τὰ δύο ἄλλα ἑλληνικά παραμύθια, τὸ κυπριακὸν καὶ τὸ βορειοηπειρωτικόν, δὲν ἀφήνουν, νομίζω, καμμίαν ἀμφιβολίαν περὶ τῆς ἀληθοῦς των προελεύσεως· διότι ὄχι μόνον ἐπεισόδια χαρακτηριστικὰ τοῦ ἀρχαίου μύθου, ὡς ἄνωτ. σ. 19 παρατήρησα, ἐλλείπουν καὶ ἐξ αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ἡ ὅλη ἐν αὐτοῖς ὑπόθεσις, στρεφομένη περὶ τὸ θέμα τοῦ ἀμετατρέπτου τῶν ἀποφάσεων τῆς μοίρας, πλέκεται μὲ ποικίλα ἄλλα παραμυθιακὰ στοιχεῖα μὲ τοιαύτην ἐλευθερίαν, οἷαν μόνον ἡ ἐν τῇ προφορικῇ λόγῳ ζῶσα παράδοσις ἡμπορεῖ νὰ ἔχη. Οὕτως εἰς μὲν τὸ κυπριακὸν παραμῦθι τὴν θέσιν τοῦ Οἰδίποδος κατέχει μία ἥρωϊς καὶ εἰς τὸν ἀνόσιον αὐτῆς μετὰ τοῦ πατρὸς γάμον προστίθεται ἕτερος μετὰ τοῦ υἱοῦ. Ὁ υἱὸς ἐξ ἄλλου γεννᾶται κατὰ τρόπον, ὁ ὁποῖος μόνον εἰς τὰ παραμύθια ἀπαντᾷ ἦτοι ἐκ τῆς γένεως μήλου ἀπὸ τὸ δένδρον πού ἐφύτρωσεν εἰς τὸν τάφον τοῦ φρονευθέντος ὑπ’ αὐτῆς πατρός· παραμυθιακὸς δ’ εἶναι καὶ ὁ τρόπος τῆς προσελκύσεως μνηστήρων διὰ τῆς ἐκιδέσεως τῆς εἰκόνης τῆς γυναικὸς πρὸ τῆς εἰσόδου τοῦ παλατίου

¹⁾ Βλ. τὰς ἑλληνικὰς παραλλαγὰς τοῦ παραμυθίου περὶ τοῦ νυμφευθέντος τὴν θυγατέρα τοῦ μαθόντος τὴν ἀπόφασιν τῆς μοίρας καὶ ματαίως προσπαθήσαντος ν’ ἀποτρέψῃ αὐτὴν ἐν Λαογραφίᾳ τ. Α’ σ. 92 - 100 καὶ 115 - 119, Β’ σ. 75 - 590 καὶ τὰ ξένα παράλληλα μετὰ τῶν σχετικῶν παρατηρήσεων περὶ τῆς ἑλλην. προελεύσεως αὐτῶν ὑπὸ Ν. Γ. Πολίτου, αὐτ. τ. Α’ σ. 107 - 115. Πρβλ. *Larne - Thompson, The types of the Folk - tale* (FFC 74) ἀριθ. 930 καὶ *A. Larne, Der reiche Mann und sein Schwiegersohn* (FFC 23) *Hamina* 1916.

καὶ ὁ τρόπος, καθ' ὃν τὸ πεπωμένον ἀποκλύπτεται διὰ τοῦ ἐν τῷ νυμφικῷ θαλάμῳ ἐπιφαινομένου φαντάσματος.

Εἰς δὲ τὸ βορειοηπειρωτικὸν παραμῦθι ἡ εἰσαγωγή μὲ τὴν πρόρρησιν τῆς μοίρας, μὲ τὸ παιδί πού ρίπτεται εἰς τὴν θάλασσαν, ἀλλ' ἀνευρίσκεται καὶ ἀνατρέφεται ὑπὸ ποιμένων, εἶναι ἡ γνωστὴ καὶ ἐξ ἄλλων παραμυθίων¹⁾, ἀλλ' ἀκολουθῶς πλέκεται μὲ στοιχεῖα ἀπὸ τὸ παραμῦθι τοῦ δρακοντοκτόνου (Περσεὺς καὶ Ἀνδρομέδα)· ἡ βασιλοπούλα ὅμως, τὴν ὁποῖαν ὁ ἥρωας, ἔχων τὸ ἄφαντο σκουφάκι, σφῆζει ἀπὸ τὸ τέρας, πού κρατεῖ τὸ νερό, καὶ τὴν ὁποῖαν μετὰ τοῦτο νυμφεύεται, εἶναι αὕτη αὕτη ἡ μητέρα του, ὡς συνάγεται ἀπὸ τὴν κατακλείδα τοῦ παραμυθιοῦ: «ἐνῶ ἔπαιζαν καὶ πηδοῦσαν, ἔρριξε τὸ παλληκάρι τὸ τοποῦζι του καί, χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ, χτύπησε τὸν βασιλιᾶ καὶ τὸν σκότωσε καὶ ἡ προφητεία βγῆκε σωστὴ καὶ τὸ παλληκάρι ἔγινε βασιλιᾶς». Παρ' ὕλας δηλ. τὰς προσπαθείας του νὰ ματαιώσῃ τὴν πρόρρησιν τῆς μοίρας ὁ βασιλιᾶς εὔρε τὸν θάνατον, ὡς ὁ Ἀκρίσιος τοῦ ἀρχαίου μύθου, πληγὴς κατὰ τύχην ὑπὸ τοῦ ἐγγόνου του, ὁ ὁποῖος καὶ ἐνυμφεύθη τὴν ἰδίαν τὴν μητέρα²⁾.

Αἱ ἀνωτέρω διηγήσεις ὅχι μόνον ἐξάσθησαν ἀπὸ τὰ κείμενα τῆς γραπτῆς παραδόσεως δὲν παρουσιάζουν, ἀλλ' εἶναι καὶ τὰ ἑλλήνων ἀνεξάρτητοι, ὡς εἶναι χαρακτηριστικὸν διὰ τὰ πνευματικὰ προϊόντα, τὰ μεταδιδόμενα διὰ τῆς προφορικῆς παραδόσεως. Ὅχι δὲ μόνον εἰς τὴν ὁλὴν τὴν πατρίδα, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν τεχντροπλίαν καὶ τὸ ὕψος καὶ τὰ καθ' ἑκάστην στοιχεῖα αἱ διηγήσεις αὐταὶ εἶναι καθόλου σύμφωνοι πρὸς τὸν τρόπον, μὲ τὸν ὁποῖον ὁ λαὸς συνθέτει καὶ διηγεῖται τὰ παραμύθια του. Δι' αὐτὸ καὶ ἡμποροῦν, κατὰ τὴν γνώμην μου, νὰ θεωρηθοῦν προγενέστεροι ὅλων τῶν συναφῶν κειμένων καὶ διηγήσεων, τῶν φερομένων μὲ τὰ ὀνόματα τοῦ Ἰούδα ἢ ἄλλων ἀγίων προσώπων.

Ὅθεν δὲν συμφωνῶ μὲ τὴν διαπίστωσιν τοῦ συναδέλφου, ὅτι «δὲν ὑπάρχει παραμῦθι μὲ περιπετείας, πού ν' ἀντιστοιχοῦν πρὸς τὸν ἀρχαῖον μῦθον» (σελ. 21) καὶ ὅτι «ἡ σύγχρονος εὐρωπαϊκὴ λαογραφία δὲν μᾶς παρέχει κανὲν μέσον πρὸς

¹⁾ Πρόρρησις περὶ φόνου τοῦ πατρὸς ὑπὸ τοῦ υἱοῦ, οἷα ἐσημειώθη ὡς εἰσαγωγή εἰς Κυπριασιακὸν παραμῦθιον (σελ. 17 σημ.) εὐρίσκεται καὶ εἰς ἡπειρωτ. παραλλαγὴν τοῦ ὑπ' ἀριθ. 32 παραμυθίου τοῦ Hahn καὶ εἰς ἀνέκδοτον τινιακὸν παραμῦθιον τοῦ ΛΑ ἀριθ. 1390, σ. 39 κέ.

²⁾ Τὸ παραμῦθι αὐτὸ κατεγράφη ἐν Λαμπόβῳ τῆς Βορ. Ἡπείρου ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλη Γ. Παναγιωτίδῃ ἀπὸ τὸ στόμα ἀλβανοφῶνων ἑλληνίδων γυναικῶν. Διὰ τὴν ἐκπληκτικὴν του ὁμοιότητα μὲ τὸν μῦθον τοῦ Περσέως, ὁ Hahn, εἶχεν ἐκφράσει ἐν Albanes. Studien II σ. 164 ὑπόψιαν περὶ νοθείας τοῦ παραμυθιοῦ αὐτοῦ, τὴν ὁποῖαν ὅμως βραδύτερον ἐν Griech. u. albanes. Märchen II σ. 310 αἶρει «διότι, ὡς λέγει, τοῦτο δὲν περιέχει κανὲν στοιχεῖον, τὸ ὁποῖον νὰ μὴν ἀντιπροσωπεύεται εἰς ἄλλα παραμύθια τῆς ἡμετέρας συλλογῆς».

λύσιν τοῦ προβλήματος» (σελ. 19). Βεβαίως δὲν μᾶς προσφέρονται παράλληλα ἐν τοιαύτῃ ἀφθονίᾳ, ἐν οἷα δι' ἄλλους τινὰς μύθους τῆς ἀρχαιότητος, π.χ. διὰ τὸν μῦθον τοῦ Πολυφήμου, τοῦ ὁποίου αἱ παραλλαγαὶ τῆς προφορικῆς παραδόσεως ἀριθμοῦνται εἰς μίαν καὶ πλέον ἑκατοντάδα. Ἄλλ' ἡ ὕπαρξις καὶ μόνον τῶν τριῶν αὐτῶν παραμυθίων εἰς τόσον ἀπέχοντας ἀπ' ἀλλήλων τόπους τοῦ Ἑλληνισμοῦ (Κύπρον – Πίνδον – Βόρ. Ἡπειρον), γνωστοῦ ὄντος, ὅτι ἡ συστηματικὴ περισυλλογὴ τοῦ παραμυθιακοῦ ὕλικου ἐφ' ὁλοκλήρου τοῦ ἑλληνικοῦ χώρου δὲν ἐγένετο ἀκόμη, εἶναι, ὡς νομίζω, καὶ διὰ τοῦτο σημαντικὴ, ὅτι ἑλληνικὴ ὑπῆρξε καὶ ἡ ἀπόκρυφος ἱστορία καὶ ἡ περὶ Ἰούδα τοῦ προδότου διήγησις, ἐκ τῆς ὁποίας, ὡς εἶδομεν, προῆλθον καὶ αἱ πολυάριθμοι σλαβικαὶ καὶ κοπτικαὶ καὶ αἱ δυτικαὶ αὐτῆς παραλλαγαί, καὶ τῆς *legenda aurea* μὴ ἐξαιρουμένης.

Ἔρχομαι τώρα εἰς τὴν ἐξέτασιν τοῦ ἀρχαίου μύθου, ὡς αὕτη γίνεται ὑπὸ τοῦ Krappe.

«Ὁ μῦθος τοῦ Οἰδίποδος, λέγει, συγκρίνεται ἐκ πολλῶν στοιχείων, τῶν ὁποίων τὸ πρῶτον δὲν εἶναι ἓν ἀπλοῦν ποιεῖ, ἀλλὰ μάλλον αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ ἓνα πραγματικὸ παραμῦθι, τὸ παραμῦθι τοῦ μοιραίου παιδιοῦ (*l'enfant fatal*)», εἰς τὸ ὁποῖον ἀνήκει ὁ γνωστότατος μῦθος τοῦ Κῦρου (Περσ. 1 – 102 – 122)¹. Μετὰ μῦθον τοῦ Οἰδίποδος, ὅστις εἶναι μᾶλλον περίπλοκος, ὁ Krappe συγκρίνει κατ' ἀρχὰς τὸν μῦθον τοῦ Τηλέφου καὶ τῆς Αἰγύπτου, ὡς οὗτος παραδίδεται παρ' Ὑγίνου (fab. 99. 100). Κατὰ τὴν *vulgata* τῶν μυθολογῶν ὁ μῦθος οὗτος ἔχει ὡς ἑξῆς: Ἄλεος, ὁ βασιλεὺς τῆς Τεγέας, λαβὼν χρησμόν, ὅτι θὰ φονευθῇ ὑπὸ υἱοῦ τῆς ἰδίας του θυγατρὸς Αἰγύης, κατέστησε ταύτην ἱέρειαν τῆς Ἀθηνᾶς, ἀλλ' ὁ Ἡρακλῆς διερχόμενος διὰ τῆς Τεγέας ἐβίασε τὴν ἱέρειαν τῆς θεᾶς. Τότε ὁ Ἄλεος παρέδωκε τὴν θυγατέρα εἰς τὸν Ναύπλιον, ἵνα πωλήσῃ πέραν τῆς θαλάσσης ἢ ῥίψῃ αὐτὴν εἰς τὴν θάλασσαν. Τὸ παιδίον, τὸ ἐξ αὐτῆς, ἀνατρέφεται εἰς τὸ Παρθένιον ὄρος εἴτε ἐκεῖ γεννηθὲν εἴτε ἐκεῖ ἐκτεθὲν ὡς νεογνὸν θηλάζεται ὑπὸ μιᾶς ἐλάφου, εἴτα δὲ τρέφεται ὑπὸ ποιμένων, ἀποχωρισθὲν τῆς μητρὸς, ἡ ὁποία ἐσώθη διαπεραιωθεῖσα εἰς Μυσίαν καὶ υἱοθετηθεῖσα ὑπὸ τοῦ βασιλέως αὐτῆς Τεύθραντος, ἀτέκνου ὄντος. Ὁ Τηλέφος — αὐτὸ εἶναι τὸ ὄνομα τοῦ παιδιοῦ — ἐλθὼν βραδύτερον εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ πάππου τοῦ Ἀλέου, κινεῖ τὸν φθόνον τῶν ἀδελφῶν τῆς μητρὸς του, οἱ ὅποιοι φέρονται εἰρωνικῶς πρὸς αὐτὸν διὰ τὴν ἀμφισβητούμενην καταγωγὴν του, ἐκ τούτου δ' ὀργισθεῖς φρονεῖ αὐτούς. Πρὸς ἐξίλασμον τοῦ φόνου στέλλεται ὑπὸ τοῦ μαντείου εἰς Μυσίαν, ἐν ᾧ χρόνῳ Ἰδας ὁ Ἀφα-

¹) Περὶ τούτου βλ. A. H. Krappe, *Le mythe de la naissance de Cyrus* (Revue des études grecques, 43, 153 – 159), ἔνθα καὶ σχετικὴ βιβλιογραφία.

ρέως ἐπεχείρει ν' ἀφαιρέσῃ ἀπὸ τὸν Τεϋθραντα τὴν ἀρχήν. Ὁ Τεϋθρας ὑπισχνέται νὰ δώσῃ εἰς τὸν Τήλεφον τὴν βασιλείαν καὶ Αὔγην τὴν θυγατέρα, ἂν ἀπαλλάξῃ αὐτὸν τοῦ κινδύνου. Τοῦτο δεχθεὶς ὁ Τήλεφος νικᾷ ἐν μιᾷ μάχῃ τὸν Ἴδαν, μεθ' ὃ ὁ βασιλεὺς καὶ τὴν βασιλείαν ἐκχωρεῖ καὶ τὴν θυγατέρα Αὔγην ἐκδίδει αὐτῷ εἰς γάμον. Αὕτη μὴ θέλουσα θνητὸς νὰ βιάσῃ τὸ σῶμα αὐτῆς, τὸν Τήλεφον, ἀγνοοῦσα ὅτι εἶναι υἱὸς τῆς, ἐπεχείρησεν ἐν αὐτῷ τῷ νυμφικῷ θαλάμῳ νὰ φονεύσῃ. Τότε θεῶν βουλῇ δράκων ὑπερμεγέθης ἐνεφανίσθη ἐν μέσῳ αὐτῶν. Ἐπὶ τῇ θῆρ δὲ τούτου ἡ Αὔγη ἀπέρριψε τὸ ξίφος καὶ ἐφανέρωσεν εἰς τὸν Τήλεφον τὸν σκοπὸν αὐτῆς. Ἀκούσας τοῦτο ὁ Τήλεφος ἠθέλησεν εὐθύς νὰ φονεύσῃ τὴν Αὔγην. Αὕτη τότε ἐπεκαλέσθη τὸν βιαστὴν αὐτῆς Ἡρακλέα καὶ ἐκ τούτου ὁ Τήλεφος τὴν μητέρα ἀνεγνώρισεν καὶ εἰς τὴν πατρίδα ἀπήγαγε ¹⁾).

Κατὰ τὸν Krappe εἰς τὸν μῦθον τοῦτον ἔχομεν «μίαν παραλλαγὴν τοῦ θέματος τοῦ μοιραίου παιδιοῦ, ἀλλὰ χωρὶς τὸν ἀνόσιον γάμον» (σελ. 13). Πράγματι ὁ ἀνόσιος γάμος δὲν συνετελέσθη, διότι ἡ ἀναγνώρισις μητρὸς καὶ υἱοῦ ἐπῆλθε κατ' αὐτὴν τὴν πρώτην νύκτα διὰ τῆς ἐπιφανείας τοῦ δράκοντος, ὡς δι' ἀπὸ μηχανῆς θεοῦ. Ἀλλὰ τί μᾶς πείθει, ὅτι τὸ στοιχεῖον τοῦτο, τὸ ὁποῖον, ὡς λέγει ὁ Krappe, ἀνήκει εἰς «τὸ εἶδος τῶν recognitiones τοῦ ὁποῖου τὰ μάλιστα ἐκατανοήθη κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐλληνικῆς παρακμῆς καὶ βραδύτερον κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἰταλικῆς ἀναγεννήσεως»; ὅτι τὸ στοιχεῖον αὐτὸ ὑπῆρχεν ἀνεκάνθεν εἰς τὸν μῦθον τοῦτον; Κατὰ τοὺς Schmid καὶ Stählin «ἡ ἱστορία τοῦ Τηλέφου, ὡς αὕτη παρεστάθη εἰς ἀμφοτέρας τὰς παραφάδας τοῦ Σοφοκλέους, τοὺς Ἀλεάδας καὶ Μυσοῦς, τὰς ὁποίας, ὡς φαίνεται, ἠκολούθησεν ὁ Ὑγῖνος, ἔχει ποιήματα καὶ ὑπὲρ τὸ δέον ζωηρὰ χρώματα, τὰ ὁποῖα κατὰ τὸ πλεῖστον συνήχθησαν διὰ μεταφορᾶς στοιχείων ἐξ ἄλλων μύθων» ²⁾. Ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀδύνατον νὰ ἔλειπεν ἐκ τῆς ἀρχικῆς μορφῆς τοῦ μύθου, εἶναι «ἡ βασιλοπούλα καὶ τὸ βασίλειον», ἡ ὑπεσχημένη διὰ τὰς ὑπηρεσίας τοῦ ἥρωος ἀμοιβή. Τὸ ὅτι ἡ «βασιλοπούλα» εἶναι αὕτη αὕτη ἡ μητέρα τοῦ ἥρωος, ὡς συμβαίνει καὶ εἰς τὸ βο-

¹⁾ Κατὰ παραλλαγὴν τοῦ μύθου, παραδοθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Ἑκαταίου, μήτηρ καὶ τέκνον ἐκτίθενται ἐν λάρνακι εἰς τὴν θάλασσαν, ἡ δὲ λάρναξ ἐκβάλλεται εἰς Τεϋθρανίαν. Βλ. F. Jacoby Fr. Gr. Hist. I σελ. 19 καὶ 326 κ.έ. fr. 29. C. Robert, Heldensage σ. 1138 κ.έ. 1144. 1146. 1153. Schmid - Stählin, Geschichte der griech. Literatur Μέρ. 1 τόμ. 2, München 1934, σελ. 424 κ.έ.

²⁾ Schmid - Stählin, Ἐνθ. ἀν. σ. 425. Τὰ ἐξ ἄλλων μύθων στοιχεῖα ταῦτα εἶναι: «χρησμός, προσημαῖων τὸν ἐκ τοῦ υἱοῦ κίνδυνον (Λάϊος) ἀποπομπὴ τῆς ἐγκύου θυγατρὸς» θαυμαστὴ ἀνατροφή ἐκτεθέντος παιδιοῦ» φόνος τῶν θεῶν (μῦθος τοῦ Μελεάγρου) ὁ υἱός, ὁ ἀναζητῶν τὴν μητέρα» γάμος τοῦ υἱοῦ μετὰ τῆς μητρὸς» τὸ θέμα τοῦ σωτήρος» ἀναγνωρισμός ἐν σιγῇ ἐσχάτου κινδύνου (Κρεσφόντης - Μερόπη). Βλ. αὐτ. καὶ σελ. 90, σημ. 9.

ρειοηπειρωτικὸν παραμῦθι, ὅτι ἐκ τούτου ἓνας ἀνήκουστος ἀνόσιος γάμος ἔχει νὰ τελεσθῇ, τοῦτο ἀκριβῶς εἶναι τὸ θέλημα καὶ ὁ ὁρισμὸς τῆς μοίρας, τὸν ὁποῖον διὰ τὴν κοινὴν ἀντίληψιν τίποτε δὲν ἤμπορεῖ νὰ μετατρέψῃ. Οἰκονομίαι ἐξ ὀρθολογισμοῦ ἢ ἠθικοῦ δισταγμοῦ εἰς ὅ,τι ὁ ἄνθρωπος ἐκ μοίρας φέρεται δὲν ἔχουν θέσιν. "Οθεν καὶ ἡ μετάθεσις τοῦ «ἀναγνωρισμοῦ» εἰς αὐτὴν τὴν πρώ-την νύκτα τοῦ γάμου, ἐκ τῆς ὁποίας ἀπομένει ἀτέλεστος ὁ ἀνόσιος γάμος, μόνον ὡς τροποποιήσις τῆς ἀρχικῆς, καθαρῶς παραμυθιακῆς, μορφῆς τοῦ μύθου δύναται νὰ νοηθῇ.

"Αλλ' ἐνῶ ἐκ τοῦ μύθου τῆς Αὔγης καὶ τοῦ Τηλέφου ἀποκλείεται ὑπὸ τοῦ συγγραφέως ὁ αἰμομεικτικὸς γάμος, οὗτος ἀναζητεῖται ἐκεῖ ὅπου οὐδὲ καὶ ὑπαι-νιγμὸν περὶ αὐτοῦ ἔχομεν, εἰς τὸ ἕξῃς ἐπεισόδιον, τὸ ὁποῖον καὶ ἄλλοι ἀνέσυραν ἐκ τοῦ Schah Nameh τοῦ Πέρσου Firdousi¹⁾ «Ἡ ὥραία Χουμαὶ ἀποκτᾷ υἱὸν ἐκ κλεψιγαμίας, τὸν ὁποῖον θέτει ἐντὸς κιβωτίου μὲ χρυσοῦφαντα ὑφάσματα καὶ πολλοὺς πολυτίμους λίθους καὶ ῥίπτει οὕτως εἰς τὸν Εὐφράτην. Τὸ παιδίον ἀνευ-ρίσκεται καὶ ἀνατρέφεται ὑπὸ κοινῶν ἀνθρώπων. Ἀλλ' ἡ βασιλικὴ του καταγωγὴ ἐκδηλώνεται πολὺ γρήγορα: ἀποβαίνει ἓνα γενναῖον ἱππότης. Μαθὼν ὅτι οἱ γο-νεῖς πού τὸν ἀμέθρεψαν δὲν εἶναι οἱ πραγματικοὶ τῶν γονεῖς, παίρνει τὴν ἀδελφάν του καὶ πηγαίνει νὰ σπληνίσῃ τὸ στρατεῖμα, ποὺ ἐστειλὲν ἡ Χουμαὶ ἐναντίον τοῦ βασιλέως τῶν Ἑλλήνων. Μία μυστηριώδης φωνὴ ἀποκαλύπτει εἰς τὸν ἀρχι-στράτηγον, ὅτι ὁ νεαρὸς Dārāb (αὐτὸ εἶναι τὸ ὄνομα τοῦ ἥρωος) εἶναι βασιλεὺς τοῦ Ἰράν. Εἰς τὸν πόλεμον αὐτὸν διαπρέπει. Κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ στρατοῦ ἡ Χουμαὶ ἀναγνωρίζει ἐν αὐτῷ τὸν υἱὸν τῆς καὶ τὸν ὀνομάζει διάδοχόν της»²⁾.

Περὶ τῆς διηγήσεως αὐτῆς ὁ Krappé λέγει: «δὲν ὑπάρχει ἐδῶ ἡ σκιά ἐνὸς ἀνοσίου γάμου, ἀλλὰ τοῦτο δὲν πρέπει νὰ μᾶς ἐξαπατήσῃ. Ἡ Χουμαὶ εἶναι χήρα· ὁ Dārāb διέπρεπεν εἰς ἓνα πόλεμον· δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὅτι ἀρχικῶς ἐπρό-κειτο περὶ μιᾶς ἀμοιβῆς καὶ ἡ ἀμοιβὴ αὕτη ἦτο φυσικὰ ἡ χεὶρ τῆς βασιλείσεως... "Αλλ' ὁ Firdousi ἔγραφεν ὑπὸ τὰ ὅμματα τῶν μωσαμεθανῶν ἱμάμηδων, οἱ ὁποῖοι ἐδυσπίστουν πρὸς τοὺς ἀρχαίους μύθους τῆς μαζδεϊκῆς Περσίας».

Μὲ τὴν ἐρμηνείαν αὐτὴν ὁ συγγρ. φέρει τὴν περσικὴν ἱστορίαν εἰς συσχέ-τισιν πρὸς τὴν περὶ πάπα Γρηγορίου τοῦ Α' διήγησιν, τῆς ὁποίας ὁ ἥρωος τέ-κνον καὶ αὐτὸς ἀθεμίτων σχέσεων (ἀδελφῆς μετ' ἀδελφοῦ) νυμφεύεται μετὰ ἀν-δραγαθίαν τὴν ἡγεμονίδα, τὴν ἰδίαν αὐτοῦ μητέρα. Οὕτως ἐρμηνευομένην τὴν περσικὴν διήγησιν ὁ Krappé χρησιμοποιεῖ πρὸς καθορισμὸν τοῦ δευτέρου τῶν

¹⁾ The Shahnama of Firdousi, tr. A. G. Warner and E. Warner, Λονδίνον 1905-15, V 294 κέ.

²⁾ Ἀπέδωκα τὴν περίληψιν τοῦ Krappé.

θεμάτων, ἐκ τῶν ὁποίων συγκροτεῖται ὁ μῦθος τοῦ Οἰδίποδος, τὸ ὅποιον κατ' αὐτὸν εἶναι: la séparation, puis la réunion d'une mère et de son fils. Καὶ ἐπάγεται: «Τὸ πρῶτον τῶν δύο θεμάτων εἶναι ἓνα ἀληθινὸ παραμῦθι. Τὸ δευτέρον δὲν εἶναι· εἶναι μᾶλλον ὅ,τι λέγομεν «θέμα νουβέλλας», εἰδους λίαν συνήθους εἰς τὰ ἔργα τοῦ Βοκκαίου καὶ τῶν διαδόχων του. Μία συγχώνευσις ἐνὸς παραμυθιοῦ μὲ ἐν παρόμοιον θέμα, μὲ τὸν αἰμομεικτικὸν μάλιστα γάμον ἐπὶ πλέον προστεθειμένον, δὲν ὁμοιάζει διόλου μὲ τέχνην λαϊκὴν. Δίδει μᾶλλον τὴν ἐντύπωσιν ἐνὸς ἔργου τέχνης συνειδητῶς συγκροτηθέντος ὑφ' ἐνὸς ἐπιτηδείου ἀφηγητοῦ . . . » (σελ. 21). Οὕτως ἡ ἀπάντησις, τὴν ὁποίαν ὁ συγγραφεὺς δίδει εἰς τὸ τεθὲν ἐν τῷ τίτλῳ τῆς πραγματείας του ἐρώτημα, εἶναι ἀποφατικὴ.

Νομίζω ὅτι οὐχὶ ὀρθῶς καθωρίσθη εἰς τὰ ἀνωτέρω τὸ θέμα τοῦ δευτέρου μέρους τοῦ ἀρχαίου μύθου. Ἡ περσικὴ διήγησις, ἡ ὁποία ἐλήφθη ὡς βάσις, εἶναι ἐλάχιστα πρὸς τοῦτο ἐνδεδειγμένη· στερεῖται τῆς ἀναγκαίας ἐναργείας καὶ πληρότητος καὶ φαίνεται εἰς αὐτὴν τὴν βάσιν τῆς ἡλλοιωμένης· ἐνέχει μὲν τὸ στοιχεῖον τῆς ἐκθέσεως τοῦ παιδίου εἰς τὴν θάλασσαν, ἀλλ' ἡ αἰτιολόγησις τῆς πράξεως ἐξέκλινε τῆς ἀρχικῆς τοῦ μύθου μορφῆς· δὲν εἶναι δηλ. προσπάθεια ἀποσκοποῦσα τὴν ματαιώσιν τῆς ἀποφάσεως τῆς μοίρας, ἀλλ' ἐνέργεια ἀποβλέπουσα εἰς τὴν ἀποκρίσιν τῶν ἀθεμίτων ἐρωτικῶν σχέσεων τῆς μητρὸς. Δι' αὐτὸ καὶ ἡ ἀκολουθοῦσα εἰς τὸ τέλος ἀναγνώρισις ἔχει ὅπως εἰδυλλιακὸν χαρακτῆρα μὲ τὴν μητέρα ἐπαναβλέπουσαν μετὰ χαρᾶς τὸ τέκνον, ἀπὸ τὸ ὅποιον μόνον αἰσθημα αἰσχύνῃς τὴν ἔκαμε ν' ἀποχωρισθῇ.

Πόσον διαφορετικὴ εἶναι ἡ ἀναγνώρισις εἰς τὸν μῦθον τοῦ Οἰδίποδος καὶ εἰς τ' ἀνάλογα παραμῦθια! Ἐδῶ ἡ ἀναγνώρισις δὲν ἄγει ἀπλῶς εἰς τὴν συνένωσιν συγγενῶν προσώπων, πρὸ πολλοῦ χωρισθέντων, ἀλλ' εἰς τὴν ἐξακριβώσιν μιᾶς τραγικῆς πραγματικότητος, τῆς ὁποίας τὴν πραγμάτων εἰς πρώτης ἀρχῆς οἱ ἀτυχεῖς γονεῖς προσεπάθησαν νὰ ματαιώσουν· μὲ ἄλλας λέξεις χρησιμεύει εἰς διαπίστωσιν ἐκείνου, ποῦ ἀποτελεῖ τὴν κυρίαν καὶ βασικὴν ἔννοιαν τῆς ὅλης διηγήσεως, τοῦ ἀμετατρέπτου τῶν ἀποφάσεων τῆς μοίρας. Πρόκειται δηλονότι περὶ ἰδέας, ἡ ὁποία εἶναι βαθέως ἐρριζωμένη εἰς τὴν κοινὴν πίστιν καὶ ἔχει ἐκφρασθῇ πολλαχῶς εἰς τὰς μυθοπλαστίας τῶν λαῶν. Τὰ σχετικὰ θέματα ποικίλλουν, διότι καὶ αἱ βουλαι τῆς μοίρας δὲν εἶναι δι' ὅλους τοὺς θνητοὺς αἱ αὐταί· δι' ἄλλους εἶναι εὐμενεῖς καὶ δι' αὐτοὺς προσορίζονται πλούτη ἢ ἀνθρώπινα μεγαλεῖα, δι' ἄλλους εἶναι δυσμενεῖς καὶ δι' αὐτοὺς ἐπικλῶνεται θάνατος πρόωρος ἢ ζωὴ μακρὰ μὲν, ἀλλὰ δυστυχὴς, ὀλεθρία ἐνίστε καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς γεννητορας. Καὶ συναφῆς πρὸς τὸ βασικὸν αὐτὸ στοιχεῖον εἶναι ἡ προσπάθεια τοῦ ἀκούσαντος ἢ πληροφορηθέντος τὴν δυσμενῆ ἀπόφασιν τῆς μοίρας νὰ ματαιώσῃ

μέ πάντα τρόπον τὴν ἐκπλήρωσιν αὐτῆς¹⁾.

Ὅθεν καὶ διὰ τὸν μῦθον τοῦ Οἰδίποδος δὲν ἀρκεῖ ν' ἀναγνωρίσωμεν, ὅτι «ἀρχικὸν αὐτοῦ στοιχεῖον εἶναι τὸ παραμῦθι τοῦ μοιραίου παιδιοῦ», ἀλλὰ πρέπει νὰ καθορίσωμεν καὶ εἰς ποίαν σχέσιν πρὸς αὐτὸ εὐρίσκονται τὰ λοιπὰ τοῦ μῦθου στοιχεῖα, ἃν δηλονότι εἶναι ἄσχετα πρὸς αὐτὸ ἢ τοῦναντίον συναπαρτίζουν μετ' αὐτοῦ μίαν ἐνιαίαν μυθικὴν ὑπόθεσιν.

Νομίζω ὅτι δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἀμφιβολία, ὅτι ἡ ὅλη περὶ Οἰδίποδος διήγησις στρέφεται περὶ ἓν κεντρικὸν σημεῖον, τὴν μοῖραν, ἡ ὁποία ἐπεκλώσθη ἀπ' αὐτῆς τῆς γεννήσεώς του εἰς τὸ παιδίον — Οἰδίπους. Τὰ ἐκ τῆς μοίρας ταύτης ἐπικείμενα ἀνοσιουργήματα προσπαθοῦν διὰ τῆς ἐκθέσεως τοῦ παιδιοῦ οἱ γονεῖς αὐτοῦ ν' ἀποτρέψουν· εἰς τὴν ἐπαλήθευσιν τῆς προφητείας εἶναι προωρισμένα νὰ συντελέσουν καὶ ἡ ἐκ τῆς ἐκθέσεως σωτηρία τοῦ μοιραίου παιδιοῦ καὶ ὅλα τὰ κατόπιν συμβάντα· ἡ μοιραία ἐν τῇ στενωπῷ συνάντησις μετὰ τοῦ Λαῖου, ἡ κατανίκησις τοῦ ὀλεθρίου τέρατος, τῆς Σφίγγος, ἥτις ὡς ἑπαθλον φέρει τὴν βασιλείαν ὁμοῦ μετὰ τῆς χήρας βασιλίσσης. Τὰ ματαίον τέλος τῶν ἀνθρωπίνων προσπαθειῶν καὶ τὸ ἀνίσχυρον αὐτῶν ἐναντὶ τῶν βουλῶν τῆς μοίρας διαπιστώνει καὶ ἡ ἀναγνώρισις ποὺ ἐπακολουθεῖ κατὰ μνημότυπον εἰς τὰς λαϊκὰς διηγήσεις τὸν τρόπον ἣται διὰ τῶν ἐν τῷ σώματι οὐλῶν.

Κατὰ ταῦτα ὁ μῦθος τοῦ Οἰδίποδος συγκροτεῖται μὲν ὥς κάθε μῦθος καὶ κάθε παραμῦθι, ἐκ διαφόρων στοιχείων, ἀλλὰ ταῦτα δὲν συμφύρονται ἄνευ τινὸς συνοχῆς, ἀλλὰ συνενούνται μὲ τὴν τεχνικὴν τῆς λαϊκῆς διηγήσεως περὶ μίαν κεντρικὴν ἰδέαν, ἡ ὁποία προσδίδει τελείαν ἐνότητα εἰς τὸν ὅλον μῦθον· εἶναι δηλονότι μία συγκεκροτημένη ἐνότης, ἕνα ὁλοκληρωμένο παραμῦθι τοῦ μοιραίου παιδιοῦ, τὸ ὁποῖον μόνον εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν πρόρρησιν τῆς μοίρας (τὸ στοιχεῖον τῆς πατροκτονίας καὶ αἱμομειξίας) διαφέρει ἀπὸ τὰ ἄλλα παραμύθια τοῦ εἴδους τούτου καὶ ὀρθῶς κατετάχθη εἰς ἴδιον τύπον (ὑπ' ἀριθ. 931) εἰς τὸν Κατάλογον τῶν τύπων τῶν παραμυθίων ὑπὸ τοῦ Antti Aarne²⁾. Καὶ παράλληλα εἰς

¹⁾ Τὰ θέματα ταῦτα βλ. ἐν *Stith Thompson, Motif-Index of Folk-Literature* (FFC 116) Helsinki 1935. M 300-399 Prophecies: M 300 Favorable prophecies. M 340 Unfavorable prophecies. M 370 Vain attempts to escape fulfillment of prophecy. Βλ. ἰδίᾳ M 343 Parricide prophecy. In spite of all attempts to thwart the fates the child kills his father. M 344 Mother-incest prophecy. In spite of all precautions the youth marries his mother. Αὐτόθι καὶ σχετικῇ βιβλιογραφία. — Πρβλ. *Ι. Θ. Κακριδῆ*, Τὸ παραμῦθι τοῦ Μελέαγρου ἐν *Λαογραφ.* 10, 487 κέ. καὶ τὴν σημείωσιν *Στ. Κυριακίδου*, αὐτ. 11, 271 κέ.

²⁾ *Antti Aarne*, Verzeichnis der Märchentypen (FFC 3) Helsinki 1910. Βλ. τὴν μετὰφρασιν καὶ συμπλήρωσιν αὐτοῦ ὑπὸ *Stith Thompson*, The types of the Folk-tale (FFC 74) Helsinki 1928 ἀρ. 931 Oedipus: As foretold by the prophecy, the hero kills his father and marries his mother.

ἐν τοιοῦτον ἀρχαῖον παραμῦθιον, ὡς εἶδομεν, δὲν λείπουν τοῦλάχιστον μεταξύ τῶν νεοελληνικῶν παραμυθίων.

Ἐπολείπεται τώρα νὰ ἐξετάσωμεν ἐκ τίνος τυχὸν λόγου ἐδόθη εἰς τὸ παραμῦθι τὸ ἀνήκουστον αὐτὸ περιεχόμενον, ἢ στυγερά δηλ. πατροκτονία καὶ ἡ εἰδεχθῆς αἰμομειξία μὲ τὴν μητέρα;

Θ' ἀναφέρω ἐδῶ ἓνα παράδοξον μῦθον, τὸν ὁποῖον οἱ Γιαβανέζοι διηγοῦνται περὶ τῆς καταγωγῆς τῶν Kalangs, μιᾶς ἰθαγενοῦς φυλῆς τῆς Ἰάβας. Κατ' αὐτὸν «μία γυναῖκα, ἡ ὁποία εἶναι θυγατέρα μιᾶς γουρούνας, παντρεύεται ἐν ἀγνοίᾳ τῆς τὸν υἱὸν τῆς καὶ ὁ υἱὸς φονεύει ἓνα σκύλον, ὁ ὁποῖος εἰς τὴν πραγματικότητα εἶναι ὁ πατέρας του, ἐνῶ ὁ ἄνθρωπος ἀγνοεῖ τὴν σχέσιν, εἰς τὴν ὁποίαν διατελεῖ πρὸς τὸ ζῶον. Κατὰ τινὰ παραλλαγὴν τοῦ μῦθου ἡ γυναῖκα ἔχει διδύμους υἱοὺς ἀπὸ τὸν σκύλον, καὶ κατόπιν ἐν ἀγνοίᾳ ὑπανδρεύεται καὶ τοὺς δύο· τέλος ἀναγνωρίζει ἓνα ἐκ τῶν υἱῶν τῆς ἀπὸ τὴν οὐλὴν μιᾶς πληγῆς, τὴν ὁποίαν ἡ ἰδία κάποτε εἶχε καταφέρει κατὰ τῆς κεφαλῆς του μὲ ἓνα ξύλον. Κατὰ τοὺς Γιαβανέζους, τοιαῦτα αἰμομεικτικὰ ἐνώσεα δὲν εἶναι ἀκόμη καὶ τώρα ἀσυνήθεις κατὰ τοὺς Kalangs: μητέρα καὶ υἱὸς συχνὰ συζοῦν ὡς ἄνδρας καὶ γυναῖκα καὶ οἱ Kalangs πιστεύουν, ὅτι εὐδαιμονία καὶ πλούτη ἐκπηγάζουν ἀπὸ τοιοῦτους γάμους»¹⁾.

Ἐν πρώτοις πρέπει νὰ δεχθῶμεν μετὰ τοῦ *Frazer*, ὅτι τοιαῦτα μυθεύματα περὶ τῆς καταγωγῆς ἐνίων ἐκ τῶν κατωτέρων φυλῶν τοῦ Ἰνδονησιακοῦ Ἀρχιπελάγους δὲν στηρίζονται ἐπὶ πραγματικῶν δεδομένων, ἀλλ' ἀποτελοῦν μᾶλλον ἔκφρασιν φυλετικοῦ μίσους καὶ περιφρονήσεως ἐκείνων πού ἔπλασαν τὰς μυθοπλαστίας αὐτάς. Καὶ γενικῶς ὑπὸ τοῦ *Frazer* κρίνεται ὡς ἐξεζητημένη πῶς καὶ ἀπίθανος ἡ γνώμη ἐνίων, ὅτι αἱ περὶ αἰμομειξίας παραδόσεις, τῶν ὁποίων ὁ περὶ Οἰδίποδος μῦθος εἶναι μόνον ἓν παράδειγμα ἐκ πολλῶν, προῆλθον ἀπὸ ἐν παλαιότατον ἔθιμον αἰμομεικτικῶν ἐνώσεων, τὸ ὁποῖον κατὰ τινὰς ἐρευνητάς εἶχεν ἐπικρατήσῃ εἰς μίαν πρῶτον περίοδον ἐν τῇ ἐξελίξει τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας²⁾. Ἀλλ' ὅμως δὲν θὰ ἦτο ὀρθὸν νὰ μὴ ἀναγνωρίσωμεν, ὅτι εἰς τὰς διηγήσεις αὐτάς ὑπόκειται ὡς βάσις ἡ ἡθικὴ ἀντίληψις λαῶν ἐξοικειωμένων πρὸς τὸν θεσμόν τῆς οἰκογενειακῆς ἐστίας καὶ ὅτι ἐκ τῆς ἀντιλήψεως αὐτῆς ἀπέρρει-

¹⁾ *J. Frazer*, *Apollodorus* II 373 κέ. Παραμῦθι τοῦ τύπου 931 ἐξ Ἰνδονησίας ἀναφέρει καὶ ὁ *Thompson*, ἐνθ' ἀν. σελ. 275, ἀλλὰ τὸ βιβλίον τοῦ *DeVries*, «*Typen - Register der Indonesische Fabeln en Sprookjes. Volksverhalen uit Oost-Indië* II No. 238, ὅπου τοῦτο δημοσιεύεται, δὲν ἠδυνήθη νὰ ἰδῶ.

²⁾ *J. Frazer*, αὐτ. 375 κέ.

σαν και αἱ μυθοπλαστίαι περὶ ἀνοσιουργημάτων διαπραττομένων εἰς βάρος τῶν ἱερῶν τῆς οἰκογενείας δεσμῶν ¹⁾).

Κατὰ ταῦτα καὶ εἰς τὸν μῦθον τοῦ Οἰδίουδος, ὡς καὶ τοῦ Τηλέφου, ἔχομεν πρὸ ἡμῶν ἐν τῶν στοιχείων ἐκείνων, τὰ ὅποια, ὡς ἀναπτύσσει ὁ *Martin Nilsson* ἐν *Gött. Gelehrte. Anzeiger* 1922 σ. 38 κέ. «σχετίζονται πρὸς τὰ καθεστῶτα καὶ τὰ ἥθη τοῦ λαοῦ καὶ δύνανται νὰ ὀνομασθοῦν ἡθικὰ στοιχεῖα, ἀρκεῖ νὰ μὴ προσδώσωμεν εἰς τὴν λέξιν τίποτε ἀπὸ τὴν φιλοσοφοῦσαν ἡθικὴν. Ἄλλ' ὅμως ταῦτα εἶναι μία ἔκφρασις τῶν πρώτων ὑποφωσκουσῶν ἰδεῶν περὶ τῶν ἐπιταγῶν τῆς ἡθικῆς... Λαός, οἶος ὁ Ἑλληνικός, ἔχων τὴν αὐστηρὰν πατριαρχικὴν οἰκογένειαν, ἀσχολεῖται μὲ ἐκούσια ἢ ἀκούσια παραπτώματα διαπραττόμενα εἰς βάρος τῶν διὰ ταύτης συνιστωμένων ἡθῶν. Ἐκ τούτου προκύπτει δλόκληρος κύκλος γνωστοτάτων ἐν τῷ ἑλληνικῷ μύθῳ στοιχείων (Motive): ὁ γάμος μὲ τὴν μητέρα (Οἰδίπους), ὁ γάμος μὲ τὴν θυγατέρα (Θυέστης — Πελοπία, Οἰνεὺς — Γόργη), ὅστις κατὰ χαρακτηριστικὸν τρόπον φαίνεται μὴ προκαλῶν τὴν αὐτὴν βδελυγμίαν, ὁ φόνος τῶν ἰδίων τέκνων ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἢ τῆς μητρός, ἡ φιλονεικία μεταξὺ πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ μεταξὺ ἀδελφῶν καὶ τέλος τὸ πρόβλημα τῆς ἐκδικήσεως τοῦ φόνου, ὅσατε, ὁ πονεὶς ἀνήκει εἰς τὴν αὐτὴν οἰκογένειαν (Θυέστης, Ἀλκίμεων)... Ἄν ὁ περὶ Οἰδίουδος μῦθος, λέγει περαττέρῃ ὁ *Nilsson*, περιωρίζετο εἰς τὰ δύο ἐν ἀρχῇ μνημονευθέντα στοιχεῖα (τ. ἔ. τὴν κατανίκησιν ἑνὸς τέρατος, ἐδῶ τῆς Σφιγγός, καὶ τὴν συνήθη εἰς τὰ παραμύθια ἀμοιβὴν ἐπ' αὐτῇ: τὴ βασιλοπούλα καὶ τὸ μισθ βασιλείου), θὰ ἦτο ἓνα οὔτω δὴ λεγόμενον παραμῦθι τῆς τύχης (Glücksmärchen) τῆς γνωστοτάτης μορφῆς. Τὸ πρῶτον ὁ συνδυασμὸς μεθ' ἑνὸς τῶν λεχθέντων ἡθικῶν στοιχείων καθιστᾷ αὐτὸν ὅ,τι πράγματι εἶναι καὶ δημιουργεῖ τὸ φοβερὸν αὐτοῦ μεγαλεῖον. Ἡ βασίλισσα, τὴν ὁποίαν ὁ Οἰδίπους ἐκέρδισε μαζὶ μὲ τὴν βασιλείαν, ἦτο ἡ ἰδία του ἡ μητέρα». Καὶ τελευταίως ὁ σοφὸς ἐρευνητὴς τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς μυθολογίας καὶ θρη-

¹⁾ «Ὅποσον εἰς τὸν ἑλληνικὸν λαὸν εἶναι ξένη καὶ ἀνήκουστος ἡ ἐρωτικὴ σχέσις τοῦ πενθεροῦ πρὸς τὴν νύμφην του, ἡ τόσον συνήθης παρὰ τῷ ρωσσικῷ ὄχλῳ καὶ σχεδὸν ὡς κοινωνικὸς θεσμὸς θεωρουμένη, ἡ γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα *snochatsestvo*, δεικνύουν, κατὰ τὸν *N. Γ. Πολίτην*, οἱ μῦθοι οἱ ἐπεξηγοῦντες τὸ γνωστὸν αἰνigma: ἀδελφὲ πό ναν πατέρα καὶ υἱὲ τῆς γυναικὸς μου» (Λαογραφία Β' σ. 360, β καὶ 372). Κατ' ἀνέκδοτον ἐξ Αἴνου παραμῦθιον τῆς συλλογῆς τοῦ Λαογραφ. Ἀρχείου (χφ. 140 σ. 233 κέ.) ἅμα κατάλαβε ὁ πρᾶματευτὴς «πὼς εἶχε γ'ναῖκα τοῦ γιοῦ τ' τὴ γ'ναῖκα, ἦνταν νὰ σκάσ' ἡ χολὴ ἀπ' τὴ θλίψη κα' ἀποφασίσαναι καὶ νὴ χώρ'οι καὶ ν' ἀφήσανι πὰ σὸ σπῖτι τς μοναχὴ μὲ τὸ Γιάγκο (τὸ παιδί της) καὶ τὴ ζούσανι καὶ οἱ δνὸ, μπαμπᾶς καὶ γιὼς, καὶ νὴ στέλλαναι ὅ,τι χρειάζτανι. Κι αὐτοὶ οἱ δνὸ τρανηχτήκανι καὶ καθίσανι σ' ἓνα σπῖτ' καὶ δὲ μπαντρυντήκανι πλιά καὶ ζήσανι κ' οἱ τρεῖς καλογρικὴ ζωὴ ὡς τοῦ θανάτο τς».

σκειας διηυκρίνησεν, ὅτι «συμφωνία ὑφίσταται μεταξὺ τῶν ἀντιλήψεων αὐτοῦ καὶ τοῦ Krappe, διότι καὶ αὐτὸς μόνον τὸ ἀρχικὸν στοιχεῖον (das Ausgangsmotiv), l'enfant fatal, παράγει ἐκ τοῦ λαϊκοῦ παραμυθίου»¹⁾).

Ὡς γνωστόν, τὰ ἠθικὰ ταῦτα στοιχεῖα, τὰ ὅποια ἄλλοι, ὥς ὁ ἀείμνηστος διδάσκαλός μου Arthur Hübner, τάσσουν εἰς τὰ ἐθνολογικά, ἀποτελοῦν ἐν ἐκ τῶν εἰδῶν τῶν συγκροτούντων τὰ παραμύθια στοιχείων (ἐθνολογικῶν, μυθολογικῶν, μαγικῶν, ἠθικῶν, ἐξ ὀνείρων)²⁾. Μεθ' ὅσα δὲ καὶ ἀνωτέρω ἐλέχθησαν, νομίζω ὅτι ἐν τῷ συνδυασμῷ μεθ' ἑνὸς τῶν ἠθικῶν ἢ ἐθνολογικῶν στοιχείων ἢ μὲ τὸ ὄνομα τοῦ Οἰδίποδος συναφθεῖσα διήγησις ἐπλουτίσθη μὲν ἐξόχως εἰς περιεχόμενον, ἀλλὰ δὲν ἀπέβαλε ποσῶς τὸ βαθύτερον αὐτῆς νόημα, αὐτὸ ἀκριβῶς ποὺ ἀποτελεῖ τὴν βάσιν, ἐφ' ἧς στηρίζεται ὁ γενικὸς τύπος τῶν περὶ τοῦ ἀμετατρέπτου τῶν ἀποφάσεων τῆς μοίρας παραμυθίων καὶ ὅτι καὶ ὑπὸ τὴν μορφὴν αὐτὴν ὁ ἀρχαῖος μῦθος διετήρησεν ἀκραιφνῇ τὸν κύριον αὐτοῦ παραμυθιακὸν χαρακτῆρα.

Ἐκτετύπηται τὴν 30 Δεκεμβρίου 1950.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

¹⁾ M. Nilsson, Geschichte der griech. Religion, I, München 1941 σ. 23 σημ. 1. - Τὴν πραγματείαν τοῦ H. J. Rose, Modern Methods in Classical Mythologie, ὅπου ὁ συγγραφεὺς ἐν τῷ Οἰδίποδι βλέπει μίαν ἀρχικῶς ἱστορικὴν μορφὴν, δὲν ἠδυνήθηεν νὰ ἴδω καὶ μόνον ἐκ τοῦ βιβλίου του A Handbook of Greek Mythology, London ed.³ 1945 σ. 188 γνωρίζω τὰ ὑπὲρ τῆς ἀπόψεώς του τεκμήρια.

²⁾ A. Thimme, Das Märchen (Handbücher zur Volkskunde, 2) Leipzig 1909 σ. 32 κέ. Fr. Panzer ἐν Deutsche Volkskunde hrsg. von J. Meier Bln u. Lpz 1926 σ. 251 κ.έ. Στ. Κυριακίδου, Ἑλλην. Λαογραφία. Ἐν Ἀθήναις 1922 σ. 273 κέ.